

Multimèdia, llengües minoritàries i la Nova Economia

per Glyn Williams

Resum

Actualment es reconeix que l'habilitat d'un grup lingüístic per produir i reproduir-se depèn en gran mesura de fins a quin punt la llengua que hi està associada entra en el mercat laboral i dóna oportunitats per a la mobilitat social, almenys dins del mercat laboral regional (Williams, Roberts i Isaac, 1978). Si és així de debò, aleshores els grups lingüístics que aconseguixen una presència en el mercat laboral regional es veuen obligats a confrontar la perspectiva de la reestructuració econòmica i del canvi social, de manera semblant a com ha de fer-ho un grup lingüístic normatiu en la societat. Estan obligats a ser capaços de modificar amb flexibilitat el seu rol en l'ordre econòmic mitjançant agències formals o informals de planificació lingüística.

Sumari

1. Introducció
2. La Nova Economia
3. Actuar en la Nova Economia
4. Postestructuralisme¹
5. L'Anàlisi Francès del Discurs (AFD)
6. Coneixement i aprenentatge
7. Conclusió
8. Bibliografia

1. Introducció

Els grups lingüístics normatius són dins de cada aspecte de l'economia i es donaran per suposats com a la llengua emprada en qualsevol tipus d'operació econòmica. Per contra, les llengües minoritàries estaran restringides en els àmbits i extensió de l'activitat econòmica.

Dins l'economia de l'era industrial, diferents grups lingüístics minoritaris han tingut èxit per aconseguir una presència significativa en les activitats del sector públic i, de manera potser encara més notable, en els mitjans de comunicació regionals. Aquestes activitats del sector públic no són insignificants dins d'economies regionals caracteritzades per l'absència d'empreses grans del sector privat. Això ha estat valuós per als grups lingüístics minoritaris encara que només sigui per la promesa d'accedir a ocupacions d'alt perfil, ben pagades i altament qualificades, fent servir les llengües minoritàries, promesa que serveix com a força motivadora per als pares que busquen el millor per als seus fills. Tanmateix, aquestes oportunitats han estat restringides als parlants de les llengües minoritàries i la segmentació del mercat laboral creada ha generat una considerable animositat en alguns llocs. En conseqüència, encara estem lluny d'un possible escenari en el qual la llengua minoritària és beneficiosa per a tots, tant si parlen la llengua com si no ho fan. Les llengües minoritàries continuen essent un problema en comptes de representar un avantatge.

2. La Nova Economia

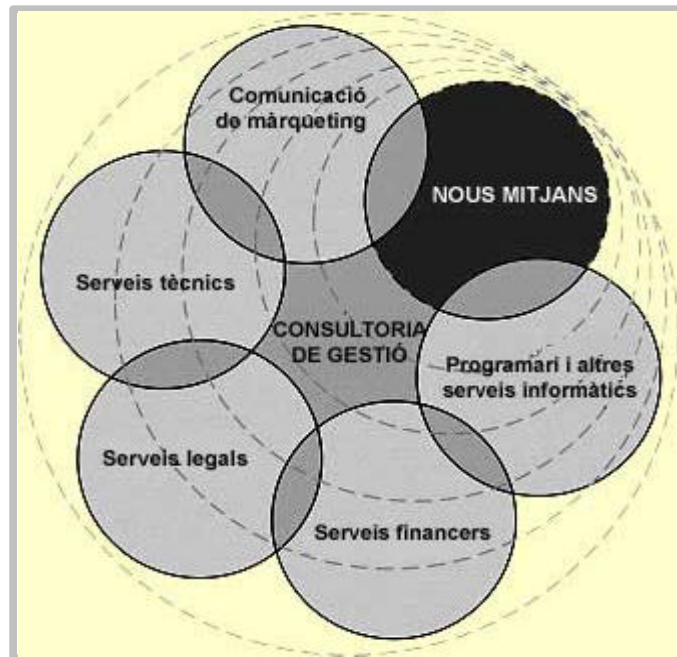
En els temps actuals estem davant una nova ronda de reestructuració econòmica per la qual l'economia de l'era industrial dóna pas paulatinament al que es coneix com a Nova Economia (Williams, 2000). Aquest és el repte que han d'afrontar els grups lingüístics minoritaris. Qualsevol regió o grup social que no aconseguixi entrar en la Nova Economia està en perill de convertir-se en una font de mà d'obra desplaçada per a aquesta economia. És prou clar que existeix una concentració espacial definida en relació amb els desenvolupaments de maquinari i programari –dos dels components claus del sector de les TIC a Europa, que deixa moltes regions de llengües minoritàries fora d'aquests desenvolupaments i obliga a noves

¹ La majoria d'aspectes d'aquesta part es tracten a Williams, 1999.

formes de trajectòries d'entrada. El concepte de dependència de la trajectòria, és a dir, com les formes anteriors d'activitat econòmica determinaran les formes futures, vol dir que, per a diverses d'aquestes regions, el sector de comunicació de masses existent i la manera com es transforma en activitats multimèdia serà clau per a aquesta trajectòria.

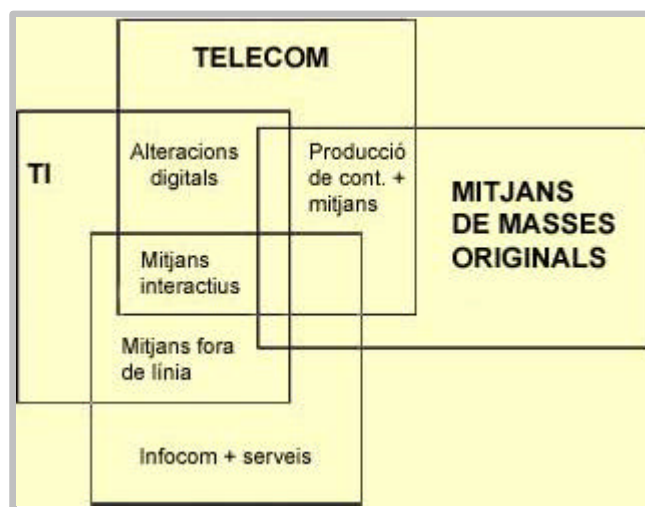
Tanmateix, hi ha dos contextos en els quals el sector de la comunicació de masses està obligat a canviar. En primer lloc trobem el tema de la convergència i la manera com uneix activitats i sectors abans separats; en segon lloc hi ha els nous tipus de treball associats al desenvolupament del coneixement com a avantatge. Les activitats econòmiques queden redefinides (fig. 1):

Figura 1. Toivonen 2001:75 (Modificat per Kentz)

La convergència de les TIC i els mitjans de comunicació de masses trenca les barreres que han separat el món de les emissions, les editorials, la comunicació i les tecnologies de la informació. Calen noves associacions. El sector de la comunicació i la informació (Infocom) fa servir comunicació digital per crear una indústria de continguts que usa el maquinari i el programari per distribuir informació digitalitzada (fig. 2).

Figura 2. Sector Infocom

La síntesi de moltes àrees d'experiència es relaciona amb les capacitats de les TI i estimula la producció de continguts i de serveis. S'ha dit que la indústria de continguts podria arribar al 5% de PIB de la CE i esdevindria la responsable de donar treball a 4 milions de persones. El seu creixement anual podria ser fins a un 20% i crearia fins a un milió de nous llocs de treballs entre l'any 2000 i el 2005 (EC, 2000). Ja hi ha oportunitats per a la creació de nous sistemes d'entreteniment que poden arribar a un mercat global a un cost relativament baix. La clau rau en el lligam entre la innovació en productes i en processos (Williams i Kants, 2003).

Els nous fluxos de treball són necessaris i ara poden funcionar transregionalment (William, en premsa). La xarxa semàntica empra programari dissenyat específicament per poder assumir treball en línia. La tecnologia del llenguatge humà en forma de traducció automàtica i reconeixement de veu permet que el treball en línia es desenvolupi independentment de les diferències lingüístiques. Fins i tot grans arxius de vídeo es poden enviar sense esforç per l'espai mitjançant la banda ampla. El desenvolupament transregional és factible emprant com a recursos compartits arxius culturals interoperables per a la producció de continguts. Això obre mercats prèviament tancats per llengua i cultura, al mateix temps que permet l'accés a un mercat global que inclou una gamma de diàspores regionals.

Taula 1. La Vella Economia i la Nova Economia

	Vella Economia	Nova Economia
<i>Característiques generals de l'economia</i>		
Mercats	Estables	Dinàmics
Abast de la competència	Estatal	Global
Forma organitzativa	Jeràrquica Burocràtica	En xarxa Emprenedora
Mobilitat geogràfica empresarial	Baixa	Alta
Competència regional	Baixa	Alta
<i>Indústria</i>		
Organització de la producció	Producció en massa	Producció flexible
Factor clau de la producció	Capital/Treball	Innovació/Coneixement
Motor clau de la tecnologia	Mecanització	Digitalització
Font de l'avantatge competitiu	Abaixar el cost amb economies d'escala	Innovació, qualitat, temps de sortida al mercat, cost
Importància de la recerca/innovació	Moderada	Alta
Relacions amb altres empreses	Cadascú pel seu compte	Aliances/col·laboració
<i>Mà d'obra</i>		
Principal objectiu de política laboral	Plena ocupació	Sous/ingressos més elevats
Habilitats	Específiques de l'ocupació	Amples, transversals
Formació exigida	Una habilitat	Aprenentatge continuat
Relacions treballadors-direcció	Adversaris	Col·laboradors
Tipus d'ocupació	Estable	Risc i oportunitat
<i>Govern</i>		
Relacions empresa-govern	Imposar requisits	Ajudar al creixement/innovació de l'empresa
Normativa	Direcció+control	Eines de mercat, flexibilitat

3. Actuar en la Nova Economia

Hi ha hagut la tendència de considerar aquests canvis a partir de dos o fins i tot tres èmfasis diferents. En primer lloc, hi ha la perspectiva estructural, que posa de relleu l'aspecte espacial i organitzatiu, considerat necessari per simular la generació i innovació del coneixement. Es refereix a la importància dels factors regionals i culturals, que porta a la concepció dels Sistemes d'Innovació Regional (Braczyk, Cooke i Heidenreich, 1998). L'èmfasi

en l'aprenentatge com a precursor de la generació de coneixement ens porta a emfatitzar la proximitat i l'atenció en els tipus d'interacció que es considera que estimulen la innovació del procés i del producte. S'afirma que el coneixement local i la cultura regional són essencials per promocionar el coneixement compartit. Això porta al raonament que impulsa els clústers regionals, la relació en triple hèlix entre universitats, sector públic i sector privat, promocionant el procés d'aprenentatge, l'emergència d'incubadores d'empreses i parcs científics com a base organitzativa per a aquests desenvolupaments, etc. Aquests enfocaments solen ser promoguts pel metadiscurs geogràfic i econòmic, amb alguna aportació dels sociòlegs.

En segon lloc, l'atenció se centra en els tipus de contextos interactius dins dels quals es considera que el coneixement es pot desenvolupar. Evidentment, enllaça amb la primera preocupació, però l'èmfasi tendeix a manifestar-se més en la interacció que en el procés. Participa del discurs antropològic i el seu interès per les anàlisis interactives a petita escala. Ha comportat centrar-se en el que s'ha anomenat "comunitats de pràctica", a partir de les quals es crea el coneixement (Wenger, 1998). Són comunitats a petita escala que es podran estudiar amb els mètodes etnogràfics de l'antropologia i la sociologia del treball.

En tercer lloc, s'ha fet molt menys èmfasi en la rellevància de la llengua en tot el procés. En aquest cas, l'atenció se centra menys en l'estructura i en el procés interactiu que en el procés interpersonal de generació de coneixement. Ha d'enllaçar amb els altres èmfasis i hauria d'ignorar les preocupacions disciplinàries en desenvolupar el seu focus. En aquest article em voldria centrar en el darrer enfocament. El punt de partida rellevant és el que s'afirma sobre la natura del coneixement i com es pot desenvolupar.

Abans d'entrar en el tema hi ha un altre punt que cal tenir en compte. La major part del treball esmentat sol procedir només amb una referència marc als desenvolupaments tecnològics. Trobem tecnòlegs desenvolupant l'arquitectura relacionada amb els nous entorns d'aprenentatge mentre els educadors són conscients de la necessitat de noves pedagogies per treure profit d'aquestes construccions. Trobem un cert grau de conscienciació sobre les possibilitats de la tecnologia entre geògrafs i economistes, però és limitat. El que falta és l'habilitat de dissenyar nous àmbits basats en la tecnologia que parteixin de les assumpcions filosòfiques i epistemològiques associades a l'economia del coneixement. En permetre que les coses puguin ocórrer, el desenvolupament tecnològic assumeix alguns elements de com aquestes coses ocorren, sense entendre que la mateixa tecnologia es basa en certes assumpcions, mentre que també és decisòria en el sentit que permet que les coses tinguin lloc de maneres específiques.

Hi ha altres conseqüències associades a l'adveniment de la Nova Economia, com un allunyament dels principis neoclàssics de l'economia ortodoxa. La nova perspectiva porta a afirmar que els mercats laborals fluids no estan condicionats només pels coneixements ocupacionals o sectorials, sinó també per una capacitat d'aprenentatge permanent. Així, el coneixement passa a ocupar el paper que jugaven els recursos naturals en la Vella Economia i el suport empresarial ha de basar-s'hi (Williams, 2000).

Molt de que es diu en relació a la generació i gestió del coneixement queda emmarcat dins de la noció wengeriana de "comunitats de pràctica" (Wenger, 1998). El treball d'aquest autor és marcadament eclèctic i es fa difícil veure com la seva combinació de problemàtiques no arriba a la contradicció epistemològica. Recull l'obra de marxistes ortodoxos com Gramsci, Bourdieu i Braverman juntament amb els estudis asociològics dels etnometodòlegs. Incorpora l'impuls més conservador de Giddens mentre coqueteja amb els postestructuralistes i pensadors amics, incloent-hi Bakhtin, Heidegger i Wittgenstein. Adopta el treball de Michel Foucault, però no s'hi sent gaire bé per la seva negació del subjecte individual. Sí que accepta que el treball de Foucault inclou "... formes de disciplina dominants sostingudes per discursos que defineixen el coneixement i la veritat...", i veu el discurs com "... una caracterització de la pràctica..." sense equiparar l'un amb l'altra. També és crític amb Foucault perquè ignora la identitat, com si no fos conscient de com l'anàlisi del discurs postestructuralista tracta la relació entre individu, subjecte i identitat. Aquesta posició és conseqüència de prendre com a punt de partida la noció d'estructuració de Giddens (1984) i l'èmfasi en la pràctica social de Bourdieu (1980), dues concepcions teòriques criticables.

El que apareix, doncs, és que molt del nostre coneixement és tàcit per naturalesa. Aquesta no és de cap manera una idea nova i, almenys en aquest cas, sembla provenir del pensament de Polyani (Polyani, 1983). És una altra mostra de l'afirmació, tant de Giddens com de Bhaskar, que l'ordre normatiu de qualsevol societat implica el coneixement tàcit. És a dir, no es preveu la normativitat com una forma preordenada que es relaciona amb l'ordre social, sinó que es troba en el sentit comú de la persona corrent que no és capaç d'expressar fàcilment la base d'aquest sentit comú. Mentre que en aquest punt és pertinent el treball de Polyani, també ho és el treball més general del postestructuralisme i el fet que ha tingut una profunda influència en la manera com els sociòlegs han evolucionat en la seva comprensió del comportament.

El que Wenger fa amb la seva percepció de la naturalesa del coneixement és relacionar-lo amb la pràctica social. Diu que les comunitats limitades duen a terme la pràctica social a partir del coneixement tàcit. Dins d'aquest procés, el significat es negocia constantment, no com a procés racional sinó com a procés d'interacció continuada que es basa en el coneixement tàcit per a elaborar-ne de nou. Sembla, simplement, una altra manifestació de la manera com la sociologia ha considerat l'estructura social, com a comportament que segueix patrons. El que és diferent és la manera com relaciona la producció de coneixement, no a una forma racional de reflexivitat, sinó més aviat a la relació entre identitat i la construcció social del significat dins de la interacció social entre membres d'aquesta comunitat de pràctica. Afirmar que el que ha de fer qui estigui interessat en l'aprenentatge organitzatiu és ser capaç de descobrir i explotar el coneixement tàcit.

L'espai disponible no permet una avaluació crítica del treball de Wenger ni dels que s'hi basen. Per tant, en la part final d'aquest article voldria intentar el que Wenger no fa: elaborar un marc basat en el llenguatge i el seu ús que reculli la idea de la construcció social del significat i com es relaciona amb la producció del coneixement. Per arribar a aquest objectiu no em basaré en la lingüística ortodoxa basada en principis cartesians, sinó més aviat en el que es coneix com a Anàlisi Francès del Discurs (AFD), basat en el postestructuralisme (Williams, 1999). Recullo la noció de comunitat de pràctica i relaciono el que es diu sobre la relació entre la construcció de significat i la pràctica en referència als nous fluxos de treball relacionats amb la producció de continguts multimèdia.

4. Postestructuralisme²

Pel que fa al postestructuralisme, la meua atenció se centra en l'obra de Foucault (1969). Es pot dir que el seu treball es va centrar en la normativitat i va abordar la manera com les accions de les normes en la vida de les persones determinen el tipus de societat en el qual elles mateixes apareixen com a subjectes. Comporta una definició nova dels subjectes i objectes i de les relacions d'aquestes definicions amb la constitució del significat. La normativitat no es considera una forma preordenada que es relaciona amb l'ordre social sinó més aviat l'efecte del discurs que estableix una norma de coneixement que queda expressat com a "veritat". En aquest sentit divergeix del metadiscurs sociològic ortodox que construeix l'ordre normatiu com a manifestació de l'ordre social amb la qual l'individu es compromet racionalment. Així, Foucault comparteix una comprensió més recent de la normativitat en el sentit que pertany a formes de coneixement tàcit relacionat amb l'individu, però que l'individu és incapaç d'expressar.

Foucault es va referir a la norma de dues maneres. En primer lloc, per la manera com inclou "objectes", tal com queda expressat en el seu sentit jurídic, i en segon per com inclou els "subjectes" de la norma. La norma estableix fronteres relacionades amb el judici sobre els mèrits de la inclusió i l'exclusió, i acaba essent dominació. Quan tractem la norma com a discurs que no tan sols estableix fronteres en la construcció de subjectes i objectes en relació entre ells, tot institucionalitzant o estabilitzant alguns discursos com a normatius, comencem a entreveure com funciona la dominació i com s'assoleix l'alliberament.

Els individus no existeixen fora del discurs però, tal com veurem d'aquí a un moment, arriben a existir a través del seu compromís amb el discurs a l'interior del qual esdevenen el subjecte del discurs en qüestió. Això significa que l'individu no és el subjecte racional centrat del cartesianisme, completament capaç de prendre decisions racionals sobre la pràctica social i el seu paper en ella, fet que comporta conseqüències per al concepte d'ideologia, en

² La majoria d'aspectes d'aquesta part es tracten a Williams, 1999.

el sentit que el postestructuralisme afirma que la ideologia no es constitueix fora de la pràctica, sinó que només apareix dins de la pràctica social. La ideologia no es constitueix abans de l'acte.

Tanmateix, també hi ha la necessitat de relacionar l'individu com a subjecte amb allò social, com a subjecte o bé com a objecte, cosa que s'aconsegueix reconeixent que la manera com es comunica la societat amb ella mateixa és mitjançant la norma i a través d'ella. La norma és el lligam, el principi d'unitat i comunicació d'individualitats. També és una relació entre allò local i allò global. L'estabilització del discurs comporta relacions relativament fixes entre subjectes i objectes, i és aquesta estabilització la que dóna a la norma la seva qualitat de permanència. El canvi arriba quan els discursos es desestabilitzen. El que Foucault aconsegueix és reconèixer la norma com a principi de comunicació buit d'origen i de subjecte. La individualització normativa s'esdevé sense referència a la naturalesa ni a l'essència dels subjectes. Ens integrem sense adonar-nos com i per què ho fem. Aquesta explicació no és gaire lluny de la noció de coneixement tàcit. La normativitat es converteix en l'efecte del discurs que estableix una norma de coneixement expressada com a "veritat". Si es considera la societat com el model del comportament humà recurrent, l'atenció sobre el discurs fa trontollar la distinció entre llengua i societat que ha estat central per a la sociologia durant dos segles. Considerar els actes lingüístics com a actes socials és considerar la seva estabilitat dins d'un sistema regulat de relacions socials que comporta un significat compartit entre els locutors.

L'essència de l'anàlisi del discurs foucaultiana està condicionada pel que ell anomena formacions discursives. Certament, una formació discursiva està circumscrita a la manera com es relaciona amb el significat. Té relació amb el discurs estabilitzat dins del qual es fixa el significat, tal com es fixen els subjectes i objectes. Així, en alguns sentits s'assembla a la noció de comunitats de pràctica, tot i que centra l'atenció en el discurs com a pràctica i el significat com a associat a la pràctica, més que no en els actors de la comunitat. La formació discursiva estableix els límits sobre el que es pot dir, al mateix temps que determina el que s'ha de dir des de la posició d'un subjecte concret. És en aquest sentit que determina el significat.

5. L'Anàlisi Francès del Discurs (AFD)

L'Anàlisi Francès del Discurs és el component analític del postestructuralisme. És clar que està obligat a recórrer a una forma de lingüística o, més centralment, a la semàntica, que no té com a premissa el subjecte racional i centrat. En aquest sentit s'allunya de la posició de Chomsky, segons la qual la semàntica pertany per complet a l'àmbit de la lingüística, en la qual la semàntica és l'extensió natural de la sintaxi, de manera que el significat és un fet del llenguatge. Per a Chomsky, l'individu tria racionalment entre una gamma de possibles significats que provenen de la naturalesa essencialment ambigua del llenguatge. L'alternativa a aquest cartesianisme és el que es coneix com a lingüística enunciativa (Culioli, 1990), a la qual retornaré en l'apartat següent.

Hi ha un sentit segons el qual la normativitat es concep com a significat compartit, no simplement entre persones sinó també a través de les persones. Si és aquest el cas, si hi ha un mitjà pel qual el significat compartit pot ser confirmat fora de l'ortodòxia d'una sociologia basada en el racionalisme, això és tot el que es necessita. El discurs queda equiparat amb la societat. Els llocs socials es defineixen en la materialitat discursiva, mitjançant els efectes del discurs, més que en un metadiscurs analític d'una sociologia externa al discurs. Els llocs socials queden oberts en la materialitat del discurs. Aquesta observació subratlla que la sociologia és només una explicació suficient per indicar la forma de la pràctica social. És una explicació que té com a premissa la centralitat de la raó i la insistència en ortodòxies sociològiques com que "hi ha una societat per a cada estat". L'atenció passa d'aquesta preocupació a observar com els efectes del significat organitzen i permeten la comprensió de la dimensió de la inscripció física dels processos socials, fet que comporta dues coses: com es relaciona l'enunciació amb els llocs socials i com l'acumulació interdiscursiva condiona la memòria de les nocions i la seva funció. Tot seguit les abordaré.

Abordar la relació entre l'enunciació i els llocs socials porta a tractar com els individus es transformen en els subjectes del discurs. El concepte d'interpolació, en què l'individu s'interpol·la com a subjecte del discurs, adquireix una importància cabdal. Qualsevol acte lingüístic comporta una interdiscursivitat de llocs construïts o preconstruïts en els quals

l'individu pot o no pot quedar interpolat. El subjecte com a ésser humà no és el mateix que el subjecte lingüístic. El "jo" de la gramàtica no és el mateix que el subjecte parlant.

És la materialitat discursiva la que defineix els llocs socials. La pràctica social esdevé els efectes del discurs en la seva materialitat. L'estructura discursiva substitueix el context normatiu de la sociologia ortodoxa en la qual l'individu se socialitza en relació amb normes i sistemes de valors preestablerts. La materialitat discursiva s'imposa sobre l'interlocutor organitzant els efectes de la posició i la disposició.

Les institucions impliquen estructures estables de tipus d'actes i els llocs amb els quals s'associen. És a dir, se situen en el centre de l'estabilitat discursiva. L'individu només es pot portar cap a aquests llocs mitjançant el significat i la interpolació d'actors-parlants en els llocs categoritzats és un acte performatiu. Els llocs de subjecte que s'obren en el discurs apareixen per ser acceptats o rebutjats pels individus a través de la significació i de la interpolació. Si l'individu s'encarrega d'un lloc, esdevé el subjecte d'aquell discurs. Encara més, tots els subjectes es relacionen amb altres subjectes i amb objectes dins del discurs. L'individu accepta els llocs socials marcats constructivament. Dins de la interacció discursiva, qualsevol afirmació només té significat virtual, però aquesta virtualitat es pressuposa i s'assumeix per tots els participants en el procés de manera no marcada. No assumir-la es considera com un procés explícit de rebuig. El procés explícit (marcat) es pot actualitzar en forma d'actes lingüístics (enunciació) o bé d'actes no lingüístics (no-cooperació en l'acte). La institucionalització que comporta el coneixement tàcit es tracta en termes de la relació entre els llocs que es relacionen amb l'estructuració de l'acció i com els individus s'interpolen en aquests llocs.

Si ens centrem en l'acumulació interdiscursiva, aquesta inclou el paper del passat com a condicionant del present. El discurs actual acull i incorpora el discurs anterior. El significat d'una noció com ara "Gal·les" no es pot crear fora de la manera com s'ha construït històricament com a objecte. De manera semblant, tots els discursos mostren petges del passat per la manera com el discurs estabilitzat fixa el significat de subjectes i objectes i la relació entre ells. Així que, quan ens trobem davant d'un discurs, ens trobem també davant de l'arqueologia del passat i com condiciona els significats actuals.

El significat ja s'ha tractat prèviament en relació amb la manera com cada formació discursiva emmarca un significat específic. Els llocs de subjectes estan predefinits parcialment pel discurs anterior i l'enunciador ocupa un lloc específic en relació amb els altres subjectes i objectes que conformen l'estructura que coneixem com a "formació discursiva". Aquests llocs determinen què pot dir i ha de dir l'enunciador. Per referència a allò social, una formació discursiva es concep com l'estructuració de l'espai social per la diferenciació del discurs. Les formacions discursives diferencien el discurs i en conseqüència estructuren localitats a partir de regularitats. Aquestes regularitats són equivalents a la legitimació i impliquen discurs no marcat. Des del punt de vista de la significació no hi pot haver diferència entre l'acte lingüístic i el seu enunciadore; la legitimitat queda pressuposada. Tant si l'interlocutor assumeix el discurs com si no ho fa, el lloc de l'enunciador és extern a la significació i és una qüestió de significat.

Un 'fet' és social només quan es posa en significat, directament o indirecta, en l'acte de parla. Un acte esdevé acte social a través de la significació social, relacionada amb la seva estabilitat en el sistema reglat de relacions socials. Allò social es defineix per un cert tipus d'estabilitat que comporta un significat compartit entre el locutor i altres, significat que es manifesta en actes anàlegs. Els 'actors socials' fan referència a la institucionalització del comportament o pràctica social i, en aquest sentit, s'ajusten a la naturalesa no marcada del subjecte en el discurs. Un acte lingüístic crea llocs institucionals plens de llocs de subjecte en els quals l'individu està interpolat, assumint el discurs en relació al lloc que el discurs els assigna. El subjecte se situa en la intersecció de forma i significat.

També és important que aquesta perspectiva és social més que no ser simplement rellevant per a l'individu. El concepte d'interpolació és social més que no psicològic. Els llocs en els quals s'interpolen l'individu no són llocs simplement individuals, sinó que també fan referència a grups socials. Així, és prou possible que un discurs sobre la diferenciació social obri llocs relacionats amb el gènere, la classe social o els grups lingüístics.

La identitat ja no és el procés racional pel qual l'individu expressa racionalment el seu sentit de si mateix, sinó que es relaciona més aviat amb la manera com l'individu es transforma en el subjecte del discurs i el que es revela sobre l'individu a mesura que el discurs es desplega i es revelen les relacions entre el subjecte i altres subjectes, i entre el subjecte i els objectes. La identitat no pot ser qüestió d'autoreferència, sinó que ha d'incloure els altres en tant que social.

6. Coneixement i aprenentatge

Després d'assenyalar com es concep la relació entre l'individu i el subjecte del discurs, centrarem ara l'atenció en el mètode pel qual l'anàlisi del discurs revela el significat i el coneixement tàcit. Reconèixer com es produeixen i analitzar la seva naturalesa ens permetrà clarificar com actuen. Considerar la pràctica social com a efectes del discurs i reconèixer la relació entre l'estabilitat del discurs i de l'ordre normatiu ens permetrà revelar la naturalesa del coneixement tàcit i la "negociació" del significat pel que fa a la relació subjecte/objecte. És a dir, s'aborda a partir de paràmetres socials. L'anàlisi procedeix de dues direccions: exposar el desenvolupament del discurs i l'acció social a la qual dóna suport el discurs.

Es podria considerar que la forma lingüística és semblant a l'ordre normatiu en el sentit que la codificació deriva de l'observació directa de la conducta lingüística. És clar que s'ha modificat pel procés de planificació i estandardització del corpus, però, tanmateix, la llengua corrent comporta una conducta institucionalitzada i pauta. No obstant això, hi ha diferències entre la gramàtica sintàctica i la deíctica. Aquesta darrera fixa subjectes i objectes en les seves relacions entre uns i altres a partir del temps, la persona i el lloc. La deïxi social és el mitjà pel qual el discurs es capaç d'actuar en la realitat social. Les modalitats, per altra part, pertanyen a un valor de "veritat" en el sentit que dins del discurs o del text hi ha un subjecte que situa el que diu en relació amb allò cert, possible, probable, etc. o en relació amb els judicis de valor. En aquest sentit, el llenguatge és sempre un exercici reflexiu que implica l'enunciador en relació amb la llengua. Els actes enunciatius es fan visibles mitjançant una sèrie de marques que es poden analitzar.

El joc del llenguatge de Wittgenstein, que considera els jocs lingüístics com una forma de vida, comporta la significació d'una paraula com el seu ús en el llenguatge (Wittgenstein, 1969). Es dóna al llenguatge una existència material, imposa la seva ambigüitat sobre els subjectes parlants, la seva consciència i la seva experiència, i és aquí on allò social és més evident. El joc del llenguatge indica que els actes lingüístics estan estructurats en el sentit que estan relacionats amb gèneres de vida o pràctiques socials. Hi ha diferència entre significació i significat: la primera és lingüística, mentre que la segona comporta efectes reals i una comprensió pragmàtica. La significació comporta una estructura sistemàtica de llocs en relació amb les dimensions formals de temps, persona i lloc o diverses modalitats. Relacionat amb situacions efectives, permet que el llenguatge executi el paper d'operador de la interacció i situa el discurs en relació amb una sèrie de llocs d'enunciadors, en què fer-se càrrec del discurs del locutor té l'efecte de fer continuar el sistema. La interacció social té lloc quan els locutors, fent-se càrrec dels enunciats, estableixen una relació entre ells que està d'acord amb aquelles relacions que l'aparell formal d'enunciació comporta entre els enunciadors. L'acte i el fet que es construeixen sobre l'estructura interna dels enunciats es troben entre la significació que interpola l'enunciador i el significat, que constitueix allò real de l'alocutor.

Quan el joc del llenguatge de Wittgenstein considera els sectors de la vida social com un joc del llenguatge en el qual es resol l'ambigüitat, l'obra de Bakhtin afirma que l'estructura dels enunciats no indica el joc lingüístic dins del qual estan implicats (Bakhtin, 1981). A la noció de Bakhtin de dialogisme s'hi fa referència en relació amb la interacció social. El dialogisme indica que el significat no està mai donat prèviament, sinó que és el resultat d'un encontre pràctic de grups socials al voltant de la significació. L'enunciació no té cap significat per ella mateixa, en una significació ja completada, per tal com consisteix en una multiplicitat de jocs del llenguatge. El significat és el resultat de la confrontació pràctica de grups socials al voltant de la significació i els jocs del llenguatge són productes d'opcions obertes en el centre de l'organització discursiva. No hi ha fronteres naturals a la societat i aquesta no té realitat fora del llenguatge si són els efectes del discurs.

La construcció social de la realitat comporta la materialitat del llenguatge i la integració de la forma lingüística, així com els seus funcionaments en la interacció social. El discurs es considera procés lingüístic i procés social, de manera que la distinció entre lingüístic i social no existeix. La producció lingüística posa en joc tant l'estructura social com els elements de la personalitat individual que ocupa aquella estructura social. Així s'està obligat a buscar els efectes del discurs en la producció social del significat del discurs i no en la producció del discurs. El significat està constituït abans de l'existència del subjecte.

L'objectiu de l'anàlisi és revelar com el significat és conseqüència d'una confrontació pràctica dels grups socials al voltant de la significació i del joc del llenguatge. L'anàlisi implica centrar-se en la naturalesa marcada del discurs, fet que implica els marcadors deíctics i les modalitats o el valor de veritat del discurs. La lingüística enunciativa explora com la interacció es construeix dins del llenguatge més que no ser una execució preformada i innata. Les marques del discurs designen la natura de la interacció. Les modalitats s'analitzen en relació amb la manera com suggereixen una certa "actitud" de l'enunciador per referència a allò que es diu. No és racionalisme, sinó una expressió de la interacció constant que implica al coenunciador. Indiquen afinitat amb altres mitjançant la significació de la "realitat" i l'actualització de les relacions socials. També hi ha una part lliure o no marcada del discurs, que és lliure en el sentit que no revela cap marca deíctica ni modalitat pertinent. En relació amb aquest aspecte del discurs, l'enunciador i el locutor han de tenir en compte el lloc que assumeixen en la interpretació de la situació existent, però tenen un cert grau de latitud.

L'individu es constitueix com a subjecte a través de la relació entre interpolació, significació i l'assumpció del discurs; la significació interpola un enunciator cap al significat quan l'enunciator s'encarrega del discurs. L'acte lingüístic al qual dona suport la construcció del significat i l'enunciator que s'encarrega del discurs estan relacionats. El fet d'encarregar-se'n prové de les marques en el discurs i l'oposició *jo/tu/ell-ella* regula les fronteres. Quan canvia la identitat individual també ho fa la significació. Tanmateix, la significació mateixa no és semblant al significat i ha d'anar acompanyada pels efectes reals del discurs. L'acte i el fet impliquen una relació entre la significació i l'efecte real, i aquesta implica la manera com l'enunciator es transforma en el locutor que ocupa un lloc social real. L'aparell formal d'enunciació actua quan els locutors són assumits, fet que comporta una interacció social basada en un significat compartit i la implicació d'una relació entre l'enunciat i la situació. De manera semblant, les modalitats relacionen el subjecte constituït i la situació.

7. Conclusió

El problema fonamental associat a l'economia del coneixement se centra en l'afirmació que el coneixement és a la vegada específic o explícit i tàcit per naturalesa. Encara més, el coneixement és la mateixa base de la innovació, el motor del creixement econòmic en l'economia del coneixement. En conseqüència, hi ha d'haver alguna manera de convertir allò tàcit en explícit. Si, tal com ve a dir Wenger, el coneixement s'organitza i es genera dins de comunitats de pràctica, aleshores ha de ser necessari conceptualitzar el procés de generació del coneixement en aquestes comunitats. Hi ha un acord general que el coneixement prové del significat que és una característica compartida i la base mateixa de ser humà. Així, sembla que alguna forma de semàntica ha de ser essencial per tal d'explotar la naturalesa del coneixement tàcit. En aquest article he exposat un enfocament que prové dels principis del postestructuralisme i la seva relació amb una lingüística no centrada, la lingüística enunciativa.

Després d'esbossar com aquest enfocament elabora una comprensió específica de la construcció social del significat i la seva relació amb l'anàlisi de la naturalesa del coneixement tàcit, ens falta valorar de quina manera el resultat es relaciona amb els nous fluxos de treball esmentats a l'inici. L'enfocament habitual en analitzar la pràctica laboral comporta estudis etnogràfics. No és res nou i pot adoptar una àmplia gamma de trajectòries en la seva capacitat d'anàlisi. El problema està relacionat amb el caràcter interpretatiu del treball etnogràfic i com aquesta interpretació es basa en l'ortodòxia del subjecte racional i centrat. Des del meu punt de vista es necessita molt més que això. He assenyalat més amunt la relació entre el discurs i la pràctica social. El discurs no és simplement textual, sinó que també implica el flux del comportament que influeix en la pràctica social com a efectes del discurs. El procés analític de l'AFD està relacionat amb aquesta comprensió i es pot

aplicar a la pràctica social. Així esdevé possible analitzar la pràctica laboral per referència a les relacions entre subjectes i objectes, i entre subjectes diferents per referència a com elaboren un significat compartit que té un alt grau d'estabilitat. El coneixement és part integral d'aquest procés. Significa que els diferents components del flux de treball de la producció multimèdia s'han de considerar com a comunitats de pràctica i s'han d'analitzar amb el procediment esmentat.

Aquest procés s'ha desenvolupat partint de l'observació que, mentre que la lingüística estableix restriccions a les formes, allò social comporta significat. Assenyalar el caràcter estable del discurs ens permet reconèixer com es relaciona el coneixement amb la pràctica social. Permet que l'analista cartografiï com s'operativitza el coneixement dins de la pràctica social. El significat esdevé quelcom diferent de la projecció estable i homogènia del que vol dir un subjecte humà racional. Mentre que la lingüística ortodoxa es refereix a la inestabilitat com a impossible, l'anàlisi del discurs es refereix a l'inenunciable com allò que no es pot afirmar des d'un lloc determinat. En conseqüència, el significat canvia sempre i, malgrat estar condicionat pel discurs anterior, es crea constantment nou coneixement. Hi ha lloc per a la creativitat, tant en el sentit del llenguatge com en el sentit de l'interdiscurs.

8. Bibliografia

- Bakhtin, M.M. (1981):; *The Dialogical Imagination*. Austin, U. Texas Press.
- Bourdieu, P. (1980): *Le Sens Pratique*. París, Minuit.
- Braczyk H-J., P. Cooke i M. Heidenreich, ed. (1998): *Regional Innovation Systems*. Londres, UCL Press.
- Culioli, A. (1990): *Pour une linguistique de l'énonciation: opérations et représentations*. Vol. 1, París, Ophrys.
- European Commission (2000): *The New Economy of the Global Information Society: Implications for Growth, Work and Employment*. Luxembourg, IST Programme.
- Foucault, M. (1969): *L'archaeologie du savoir*. París, Gallimard.
- Giddens, A. (1984): *The Constitution of Society*. Oxford, Polity.
- Nelde, P., M. Strubell i G. Williams (199?): *Euromosaic: the Production and Reproduction of European Minority Language Groups*. Brussel-les, EC.
- Polyani, M. (1983): *The Tacit Dimension*. Magnolia, Smith.
- Toivonen, M. (2001): *Growth and Significance of Knowledge Intensive Business Systems (KIBS)*. Helsinki, Uudenman.
- Wenger, E. (1998). *Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity*. Cambridge, CUP.
- Williams, G. (1999): *French Discourse Analysis: the Method of Post Structuralism*. Londres, Routledge.
- Williams, G. (2000): "The Digital Value Chain and Economic Transformation: Rethinking Regional Development in the New Economy". *Contemporary Wales*, Vol. 13, p. 94-116.
- Williams, G. (en premsa a): "From Media to Multimedia: Workflows and Language in the Digital Economy". A M. Cormak i N. Hourigan, ed. *Minority Language Media: Concepts, Critique and Case Studies*. Multilingual Matters.
- Williams, G. (en premsa b): "Regional Innovation Systems, Communities of Practice and Discourse Analysis: Three themes in search of knowledge". *Sociolinguistica*. 19.
- Williams, G. i M-B. Kantz (2003): "Technology and Economic Development in the Periphery". *Tripodos*. Vol, 14, p. 101-123.

Williams, G., E. Roberts i R. Isaac (1978): "Language and Aspirations for Upward Social Mobility". A G. Williams, ed. *Social and Cultural Change in Contemporary Wales*. London, Routledge i Kegan Paul, p. 193-206.

Wittgenstein, L. (1969): *On Certainty*. Oxford, Blackwell.

Glyn Williams

Universitat de Gal·les

<g.williams@bangor.ac.uk>